СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 133. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 12-го липня 1944. No. 133. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, July 12, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ЖУРЯТЬСЯ КРАЄВОЮ ПРОГРАМОЮ НАРОДНЬОГО ЗДОРОВЛЯ

ВАШИНҐТОН. — Сенатська Комісія Воєнного Здоровля й Виховання під проводом сен. Клода Пепера дістала звіт з бюра Поборової Служби, а в ньому виказано, що третина поборових в цілому краю не надається до військової служби ізза недостачі здоровля. Медичні експерти виказують, що американська молодь не дописує або на здоровлю тіла або на здоровлю духа чи ума. Експерти прийшли до висновку, що найважнішим завданням нації під пору є складання краєвої програми для відбудови народнього здоровля.

Як свідки при переслуханню в комісії зізнавали такі люди, як предсідник Комісії Робучої Сили Пол МекНат, директор Поборової Служби ґенерал майор Луїс Б. Герші, медичний директор Поборової Служби полковник Лінард Равнтрі, й ін. Деякі свідки говорили повздержливо, і інші робили сензаційні завваги. Ґен. Герші дуже негодував на такий стан, в якому притягається до служби батьків, бо сини виказують недостачу здоровля. Він дивувався, як може існувати така демократія, серед якої тільки людей є схильних до божевілля.

ГІТЛЄР МАВ ПЛЯН НАЇЗДУ НА ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ

ВАШИНҐТОН. — Перед сенатською підкомісією для Військових Справ предсідник Фейрчайлд Енджін енд Еркравфт Компанії Дж. Карлтон Вард виявив пляни про намірений плян наїзду Гітлера на Злучені Держави. Ці пляни дістав Вард в 1940. р. від дипльоматів у Парижу безпосередно перед упадком Франції. Гітлєр плянував обдурити Америку удаваним наїздом через Нову Фунляндію, а наділі мав готовий плян наїзду через Мексик. Наїзд мав бути виконаний [illegible] перемоги над Англією. Америка була тоді неприготована до війни, отже на випадок упадку Анґлії плян міг був удатися.

ПЛЯНУЮТЬ ВІДПРОДАЖ ВОЄННИХ ФАБРИК І ЗЕМЕЛЬ.

ВАШИНҐТОН. — Надвишку в федеральних воєнних фабриках та землях перейме на відпродаж Ріконстрокшен Файненс Корпорейшен і ново створена Діфенс Плент Корпорація. Покищо пляни перепродажу ще не готові, йдуть наради над тим, чи вживати приватних посередників продажу реальностей, які ціни настановити на предмети продажу й т. ін.

СТАВЛЯТЬ ПЕРЕД СУД УРЯДОВЦІВ.

НЮ ЙОРК. — Окружне Бюро Адміністрації Цін завісило в урядуванню 6 визначних урядовців, що працювали в околиці Скрентону в Пенсилвенії. Вони мають бути поставлені перед суд за спроневірення в уряді. Їм закидують, що вони між ін. продавали незаконно пайкові значки. При контролі скрентонського бюра завважали, що там бракує пайкових значків на 300,000 ґальонів на ґазоліну, кілька тисяч значків на взуття й неозначена кількість пайкових значків на харчі, головно на цукор.

Між суспендованими є голова скрентонського бюра Френк Снайдер. Контролю заряджено з Філядельфії, а ця підокруга належить до нюйорської округи.

НЕСТАЄ БІЛЯ.

ВАШИНҐТОН. — Розсліди по цілому краю виказали, що серед недостач вбрання найбільш недостає спіднього біля. Рада Воєнної Продукції стверджує, що загально недостає 15 відсотків у запотребуванню. Найбільшу недостачу виказують дітячі потреби. З огляду на цю недостачу урядові аґенції зарядили збільшення продукції вбрання в цілому краю вже від початку липня.

ВИБРАНО НАСЛІДНИКА ФАРЛІЯ.

НЮ ЙОРК. — Колишній секретар поштового департаменту і предсідник Краєвого Комітету Демократичної Партії Джеймс А. Фарлі уступив із становища стейтового комітету і в його честь видано обід в готелю Билтмор. Фарлі противиться четвертій кандидатурі президента Рузвелта й з цим виходить відкрито. На його місце вибрано Пола Е. Фицпатрика з Бофало, Н. Й. Він був давніше провідником демократів у повіті Ірі.

БЛИЗНЯТА УРОДЖЕНІ 11 ДНІВ ОКРЕМО.

ПОЙНТ ПЛЕЗАНТ (Ню Джерзі). — Фредерика Смит, замужна жінка, що прибула сюди з Порт Честер, Конн., породила в шпитали близнята, хлопчика й дівчинку. Дівчинка прийшла на світ в суботу 9. липня, 11 днів пізніше, ніж її братчик. Мати й діти, як сповіщають лікарі, почуваються зовсім здорові. Батьком є пастор церкви Ґаспел Табернакл з Іст Порт Честеру.

Віцепрезидент Волес на двогодинній конференції у президента Рузвелта

ВАШИНҐТОН. — Віцепрезидент Генрі А. Волес, що повернувся із своєї 7-тижневої подорожі до Азії, відбув двогодинну конференцію з президентом Рузвелтом. Коли він вийшов з Білого Дому й його запитували репортери, про що йшла мова на конференції, Волес відповів, що ввесь час говорили про Китай. Потім додав, що положення в Китаю є дуже поважне. На запит, чи розмовляли оба ще про пляни Демократичної Партії перед недалекою демократичною конвенцією в Шікаґу, Волес відповів, що не говорили нічого про це. Коли питалися його, чи він є кандидатом на становище віцепрезидента, Волес сказав, що про це будуть говорити пізніше. Одначе признав, що він буде брати участь в демократичній конвенції як голова делеґації із стейту Айова. — Його прихильники не скривають, що він буде кандидатом при номінації на кандидата на віцепрезидента й має поважне число делеґатів за собою.

ДЕ ҐОЛ У НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК. — Після урядових конференцій і принять у Вашинґтоні прибув французький ґенерал Чарлз Де Ґол до Ню Йорку на парадні відвідини. Перед міським будинком явилася півміліонова товпа. В ратуші приняв ґенерала посадник Ля Ґвардія, почім ґенерал промовив до зібраних. У промові сказав, що Америка найде Францію готову у підтримці миру, коли прийде час на світову орґанізацію.

Вечером відбувся в готелю Валдорф Асторія обід в честь ґенерала Де Ґола. Передтим він привитав півтори тисячки людей в окремій салі. Між приявними було багато визначних французів, що під пору перебувають у Злучених Державах.

Після відвідин у Ню Йорку ґен. Де Ґол виїхав літаком мабуть до Африки, де він хоче перебути французьке національне свято Збурення Бастилі, яке припадає на 14. липня.

СХОПИЛИ ПРЕЗИДЕНТА КОЛОМБІЇ

БОҐОТА (Република Коломбія в Південній Америці). — Віцепрезидент Даріо Екандія оголосив, що він обняв уряд президента вчасі неприявности самого президента Альфонза Льопеза. Водночас він виявив, що військовий комітет з полковником Діоґенесом Хилем на чолі схопив президента держави й кількох членів кабінету й тримає їх у незнаному місці. Одначе Екандія назвав цей крок божевіллям і заявив, що більшість армії підтримує правильний уряд.

Признаки харчової скрути в Німеччині: не стає бараболі й свинини

ЛОНДОН. — Британські економісти добачують уже признаки харчової скрути в Німеччині. Першою признакою цеї скрути є радіова заява Бавера Гехта, німецького „картофляного короля", що останній збір картофлі є найгірший за останніх 20 літ та що він є на 20 міліонів тон менший від попереднього. Справа з картофлею важна для Німеччини через те, що картофля становить головну поживу німецького населення.

Внаслідок недостачі картофлі уряд приказав вирізати певну поважну скількість свиней; внаслідок цього зменшено німцям теж пайок свинини, а це зробило в Німеччині враження, що їй грозить недостача харчів.

ЗНОВУ ЗАМАХ НА ПЕТЕНОВОГО МІНІСТРА

ЛОНДОН. — Ще два тижні не минуло від замаху на вішівського міністра пропаганди, а французькі патріоти вже вбили його наслідника, Жоржа Бартельмі, відомого прихильника співпраці французів з німцями. Німецьке радіо, що подало вістку, не додало обставин події.

Бартельмі був визначним діячем у тих французьких кругах, що вважали боротьбу проти комуністів важнішою справою для Франції, ніж обороняти Францію від Гітлера; він був автором закона вішівського уряду, на основі котрого комуністичний рух поставлено поза право.

Рівночасно майже приходить вістка з Бельґії, що там вбито брата Леона Деґреля, відомого фашистівського лідера, основника поза границями розславленого „рексівського руху".

НОВИЙ ЮГОСЛАВСЬКИЙ КАБІНЕТ ПРИЗНАЄТЬСЯ ДО ЄДНОСТИ З ТІТОМ

ЛОНДОН. — В три дні по створенню нового югославського кабінету його премієр Іван Субасіч видав до народів Югославії радіовий заклик. Він запевняв їх, що година перемоги наближається, та взивав їх забути на свої свари й виступити зєднано проти ворогів народів і їх наймитів. Він признав, що новий кабінет югославського короля має звязки з армією Тіта та Проти-фашистівською Радою. Він запевняв, що Чорчил, Сталін і Рузвелт особисто симпатизують з боротьбою Югославії за свободу.

ПОЛЬСЬКЕ ПІДПІЛЛЯ ЗВЕРТАЄТЬСЯ ПРОТИ НІМЦІВ

ЛОНДОН. — Польський уряд на вигнанню подає, що на його припоручення польська підпольна армія виступила явно проти відступаючих німецьких військ в околиці Вильни й Новгородка. Мовляв, коло Ліди польські партизани виступили як правильний 77. піхотинський полк польської армії.

ЗАМІСЦЬ АРЕНИ ДЛЯ ЗАБАВИ АРЕНА СМЕРТИ. — Пожарники ллють воду на ще горіючі румовища цирку Братів Ринґлінґів та Барнума й Бейлія, що погорів у Гартфорді, Конетикот, у катастрофальнім пожарі, котрий коштував життя понад півтора сотки людей. Багато звуглених тіл ще й досі не розпізнано. Пятьох урядників цирку обвинувачують за цю катастрофу.

БАЛТІЙСЬКА ОФЕНЗИВА ПОСУВАЄТЬСЯ 35 МИЛЬ

ЛОНДОН. — Російські війська вже зовсім окружили з усіх боків Вильну, в котрій вже третій день ідуть безупинні вуличні бої, а інші відділи червоної армії посунулися 35 миль наперед околицями, які до війни належали або до Литви, або до Польщі. Червона армія вбила клин між німецьку фортецю Двинськ та столицю держави Литви Кавнас та дійшла в одному місці на 116 миль від Риги, головного порту на Балтійськім морю.

Тимчасом берлінське радіо подало, що російські війська почали „завзяту" офензиву на північ від румунського залізничого вузла Ясів та що німецькі гранатари відбили атаку совєтської піхоти. Московське радіо німецького заподання не потверджує.

На Білоруси совєтські війська захопили Слоним, на Поліссю Лунинець.

БРИТІЙЦІ ПОСУВАЮТЬСЯ ПОЗА КАЕН.

НАЙВИЩА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ.—Британські й канадійські війська, що добули важну фортецю Каен, вдарили по відступаючім ворозі та, не дивлячися на його завзяту оборону артилєрією, заняли кілька важних пунктів, між ними Етервіль.

Тимчасом на західному крилі аліянтської інвазійної армії американські війська звільнили від ворога місцевість Сентені, що лежить на дорозі з Карентану до Періера. Ворог пробував відбивати Ля Айе ді Пііт та Тілі-сір Сель, але його операції покінчилися невдачою.

Замітний бій розігрався в лісах на полудневий схід від Каену. По позиціях відступаючих німців у лісах били з повітря британські літаки, [illegible] генерал приготовляв німецьку публику [illegible] запалилися ліси, а пожар викурив з них німців.

ВЕЛИКА РАДІСТЬ СЕРЕД ЗВІЛЬНЕНИХ ФРАНЦУЗІВ КАЕНУ.

КАЕН. — Велика товпа цивільного населення звільненого від німців Каену зібралася на площі перед катедрою на маніфестаційну церемонію зприводу увільнення. Сотки людей плакали, коли вивішено знову французький прапор та заспівано „марселєзу".

У місті переводиться обчислення жертв добуття міста. Припускають, що підчас бомбардування міста згинуло в ньому цивільного населення 2 до 10 тисяч.

АЙЗЕНГОВЕР ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД КРАЙНИМ ОПТИМІЗМОМ.

АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА. — Двайт Д. Айзенговер, начальний командант аліянтських інвазійних військ, видав зприводу заняття Каену публичну заяву про досягнення цеї інвазії. Він каже, що американські британські й канадійські війська бються знаменито, що пороблено знамениті поступи, але все це не повинно нікому давати притоки до безмежного оптимізму. Нас жде ще довга, коштовна й завзята боротьба просто за кожну пядь землі.

АЛІЯНТИ ПІДСУВАЮТЬСЯ ДО „ҐОТІЙСЬКОЇ ЛІНІЇ"

РИМ. — Аліянтські війська наближаються поволи, але постійно до нової уфортифікованої німецької лінії, званої ними „ґотійською". Головні поступи зроблено на американськім секторі проти Леґгорну, де американці пробують обійти місто довкола. У ворожі лінії вбито важний клин між містом Поджібонсі й морем.

За британським радіовим донесенням німецькі війська коло Ареца дістали дуже сильні скріплення.

ЛІТАКИ БОМБАРДУЮТЬ ЯПОНСЬКІ ПОЗИЦІЇ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ.—„Либерейтори" з далеко-східної повітряної сили вдарили в неділю по японському аеродромі в Соронґу, що лежить 300 миль на захід від американських баз на островах Біаку й Нумфорі, та наробили ворогови поважних шкод в инсталяціях і літаках.

У суботу „либерейтори" били по ворожих інсталяціях на островах Каролайнах, а в неділю ранком по Паляв, Яп і Волеай.

ЯПОНЦІ В ПОЛЯЦІ ПІДЧАС ОСТАННЬОЇ ФАЗИ НА САЙПАНІ.

ПЕРЛ ГАРБОР. — Двацять пять днів забрало американцям, аби заняти вульканічний остров Сайпан, що лежить на дорозі головних комунікаційних ліній японської морської імперії. В останніх двох днях цеї кампанії, котру багато військових знавців називає найбільше кервавою кампанією Пацифіку до цього часу, японці проявляли справжню загальну поляку. Коли американці перемогли 20,000 японців і японці бачили, що їм уже не то перемоги, але й виходу нема, американці могли бачити нераз приклади безцільної смерти; останки японського ґарнізону нераз кидалися в море, де вони, не вміючи пливати, топилися; інші вбивали себе самі ручними ґранатами,

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

„Другої нагоди не буде"

Німецьке положення стає нині відомим усякому. Можливо, що навіть тверді в політичних справах німецькі голови починають догадуватися, що їх положення стає безвихідне. Потвердження цього находимо в останньому числі націстичного журналу „Райху", що являється органом міністра пропаганди, д-ра Йосипа Ґебельса.

Стаття сама теж походить спід пера самого головного націстичного пропаґандиста й має вона вся, від початку до кінця, на цілі заохотити німців до надзвичайного военного зусилля. На ділі одначе чуткий читач може легко дослухатися консеквентної ноти роспуки, що тягнеться нею теж від початку до кінця. Головним пунктом у цьому апелю являється аргумент, котрий Ґебельс висказує словами: „Ми знаємо вже добре, що якби ми тепер не потрапили опертися, то для нас нема вже можливости відновити війну за десять, двацять, або пятьдесять літ від тепер".

Властиво дехто міг би в це сумніватися. Адже коли німцям, що грограли першу світову війну, вдалося відновити конфлікт по двацяти роках, то, здавалося, чому не малоби це бути можливим для них, на випадок, якби вони програли другу світову війну, відновити конфлікт і почати за якийсь час третю світову війну? Звісно, що вдалося другий раз, повинно би вдатися третій раз.

Одначе в цьому випадку Ґебельс виїмково відай таки має слушність, а як це так, то признати треба [illegible] в тому, що тут іде не за [illegible] величезні втрати в майні й людях. Другу війну вдалося німцям викликати тільки через те, що противники Німеччини не брали серіозно німецьких приготовань до війни, бо Аліянти, самі маючи по шию першої війни, були все переконані, що й німцям нової війни викликати не захочеться. Не маючи певности щодо німецьких воєнних приготовань, Аліянти й не були готові на жертви, потрібні для задержання цих приготовань. По другій світовій війні одначе в подібній ситуації Аліянти поводилися би інакше. Що більше, навіть вже тепер вони зовсім не криються з цим, що вони думають третю війну зробити як можливо найдовше неможливою. Через те вони й не роблять німецькому народови ніяких обіцянок. Тому вони вже не пробують відрізняти між націстичним проводом і німецьким народом. Через те вони говорять тільки про безумовну здачу. Через те вони й не протиділають націстичній пропаґанді, що ця війна буде для всіх вирішальною на довгі-предовгі часи. Зрозуміли це й німці й їх сателіти. Серед такої загальности хіба якась дитина може думати, що світ так легко дозволить собі заколитити спокій у третє, як він дозволив на це вдруге.

ЗНАМЕННИЙ НАПАД НА КООПЕРАТИВИ

Як відомо, Америка ніколи не славилася як країна кооперації. Одинокий виїмок становила в цьому згляді кооперація обезпеченева, котра тут дійшла до високого ступня розвою в так званих запомогових організаціях. Причиною такого стану річей було багато, але цей факт остається фактом. Хіба в одній тільки Америці можливе таке, аби бизнесмени не знали про існування кооперацийних крамниць. А прецінь так воно є в Америці, коли один з них, О. Е. М. Келер каже (в письмі до „Ню Йорк Таймсу"), що в Америці може девять бизнесменів на кожну десятку не знає про зріст кооператив та їх загрозу для традицийного приватного бизнесу.

За поглядом цього дописувача, між традицийною американською системою бизнесу, між приватним бизнесом для зиску, а цею „соціялістичною авантурою, що називається кооперативна д е м о к р атія", пішла така гостра боротьба, що незадовго може прийти до вирішення питання, котра з цих систем останеться, а котра загине. Таке майбутнє ворожить він на основі розвою останніх кількох років, а головно на основі цеї останньої новини в історії американської кооперації, якою є урядова с у б с и д і я для повстання й розвою кооперативного бизнесу. Каже Келер, що неодна кооператива, яка кілька літ тому починалася просто з нічого, нині дійшла до такої сили, що оперує міліонами долярів капіталу й приносить міліонові приходи. Небезпека з їх боку для звичайної американської системи бизнесу,, для приватного бизнесу для зиску, є справді велика, бо кооперативи виняті зпід законів про податкування й зпід законів протя тростів. До того їх не обовязують ніякі обмеження щодо ведення бизнесу, і тому багато з них нині фінансує підприємства для верчення нафтових шибів та для фабрикації різних виробів.

Кооперативний рух почався в Америці досить пізно (на думку Келера, всего 30-40 літ). Спершу він звертався до дрібних фармерів, представляючи себе спасінням для них. Конґрес пішов на зустріч цьому рухови для рятування дрібного фармерства, ухваленням закона Кепера й Волстеда в 1922 році, на основі котрого орґанізацій фармерів або садівників не мається вважати монополем. Ще пізніше (в 1929 році) створено Федеральну Фармову Раду, а в 1933 році ухвалено закон про створення Фармерської Кредитової Адміністрації, що мала позичати на добрих умовинах гроші фармерським кооперативам. Закон з 1935 року про „Рільничу Дострійну Адміністрацію" домагався піддержки кооператив, внаслідок чого уряд волить робити закупи в кооперативах, ніж у приватних підприємствах. В 1938 році конґрес уповажнив секретаря рільництва вистаратися для фармерських кооператив спеціяльні тарифи за перевіз кооперативних продуктів. Закони про податок звільнили кооперативи від плачення доходових приходів. Останніми часами, як каже Келер, уряд став дозволяти кооперативам сходити нонижче установлених урядом цін, а інших випадках рахувати більше, ніж усталені ціни.

Келер каже, що ці фавори конґресу має великий вплив не тільки на кооперативи, але й на весь американський бизнес. Як примір він наводить одну каліфорнійську компанію великих фабрикантів цукру з трощі, котрі мали там 33 цукрові плянтації, а кромі цього власні трамваєві лінії й готелі; одного дня вони постановили перемінитися на кооперативу, аби не платити федерального доходового податку. І не дивлячися на протести в конґресі, вони його справді не платять.

Інший рід наслідку урядових ласк добачує Келер у зрості одної минесотської компанії для ведення „елейветорів" на збіжа. Почалася з $30,000 позиченого капіталу, а нині обертає капіталом у 4,300,000 долярів, має міліон долярів чистого приходу й не заплатила урядови ні цента податку.

У подібний спосіб Келер наводить інші приклкди й робить з них висновок, що кооперативи не платять податків, підчас коли приватні підприємства кервавляться на найвищі податки в історії Америки. Приватні підприємства, мовляв, купують гармати, повзи й літаки для наших вояків на фронті, а кооперитити сидять собі самодовільні, придумуючи за той час способи, якби то їм опанувати ціле поле бизнесу.

Американські кооперативи за останні роки досягнули високого ступня розвою. Добилися вони цього стану, на думку Келера, завдяки тому, що вони добилися від уряду спеціяльних привілеїв: Вони позичають від уряду гроші на низький процент, часто гроші, добуті з податків їх конкурентів. Уряд дозволяє їм вести свобідно пропаґанду, на яку не дозволяє приватним підприємствам. Уряд звільняє їх від податків, котрі в деяких випадках у їх конкурентів доходять до висоти 80 процентів доходу.

Всего цього, каже Келер, кооперативи вспіли доконати, бо вони не говорять зовсім про приходи для осіб, а про приходи для всіх, або про ощадности. Мовляв, приходи можна податкувати, але ощадности святі, недоторкні.

Він видно хотів би бачити день порахунку з кооперативами, себто час, як федеральний уряд зажадає від них доходового податку. Для цеї цілі, як він каже, вже працює могутня орґанізація за вирівнання краєвих податків.

Письмо Келера до „Ню Йорк Таймсу" є тим димом, який свідчить, що десь щось тліє. Вона доказує, що проти американських кооператив нагромаджуються хмари. Чи з неї будуть зливи й тучі, покищо ще не відомо, але громи певно будуть. Кооперативи справді виказалися поважними добутками, які колять людей в очі.

Письмо Келера є прикладом, як того роду кампанію ведеться. Передусім представляється рух як наскрізь несправедливий, як поломання нерівности. Закривається при тому, проти яких нерівностей повстає кооперативний рух. Промовляється теж при тому цілу фільософію, цілу систему думання, що лягли в основу кооперативного руху. Не говориться нічого, що кооперація дивиться на все посередництво в бизнесі як на службу, котра є конечна, але яка не повинна бути основою доходів. Купецтво як посередництво повинно додавати до коштів продукції тільки самі кошти посередництва, а не більше; все, що зібрано понад те, побрано неслушно від покупця, і повинно бути повернене покупцем. Тому кооператива властиво не приносить доходів для шеровців, а тільки звертає назад побрану надвижку.

Все це закривається, бо це кидає спеціяльне світло на те, що Келер називає американською системою бизнесу, себто на бизнес для особистого приходу. За те підсувається читачеви, що система кооперації це соціялістична система. Наділі соціялізм це інша теорія, що виходить із зовсім інакших заложень і стремить до інших цілей. Правда, бували соціялісти, які припускали можливість досягнення соціялізму дорогою кооперації, але таких не було багато. На загал соціялісти хочуть добитися перебрання засобів продукції на державу, чи народ, дорогою якогось суспільного перевороту, а не дорогою розвою кооперативних підприємств. Мішати одно з другим можуть хіба люди, яким не йде за чесне вияснення справи, а за добуття для милої їх думки прихильників якимнебудь способом, чесним, або й інакшим.

Проф. Микола Чубатий.

За належну оцінку подій української історії

II.

Гетьманщина та Запоріжя.

Козаччина, це новочасне лицарство українського народу, взяло свій початок та розвинулася на Запорожській Сичі. Згодом повстає новий тип козака, зпоза Сичі; це так зване городове козацтво. По повстанню держави Б о г д а н а Хмельницького та по його смерти в часі істнування українського протекторату під опікою Московщини Запорожська Січ майже вповні відокремилася та стала немов для себе окремим політичним твором. Практично Запорожська Січ стала немов окремою малесенькою державкою незалежною від гетьмана України, але обі, себто Гетьманщина та Запорожська Січ були підлеглі Москві.

Кожному ясне, що це не виходило на користь української козацької держави, яка по смерти Б. Хмельницького й так з кожним роком тратила щораз більше прикмети держави та ставала якоюсь автономічною тільки одиницею в складі московського царату. Це розбиття виходило тільки на користь протектора Московщини, бо цей поділ українського козацтва московська політика все дуже зручно використовувала на поневолення українського народу.

Запорожська Січ своєю романтикою, буйним ніким невязаним життям промовляє до фантазії та до вродженого українцям нахилу до волі а часто й самоволі. Деж на світі могло бути вільніше життя, як не на Запорожській Сичі? Де могла бути більша рівність та демократія як не там, де кошового можна було кожної хвилини скинути та вибрати нового? Тай вибираючи нового, відразу йому немов казали: „ти не дри носа, бо тя знов скинемо". Необмежена воля, що не дивиться на добро загальне, на самостійність українського народу, стає не волею, але самоволею, а така рівність та демократія доведені до абсурду стають звичайною охльократією, себто пануванням н е в і д п о відальної черні та переміняються в анархію.

Запорожська Січ та її роля в українськім минулім.

Оспівувана в народній пісні Запорожська Січ ставала нераз вукраїнській історії 17-го та 18-го століття осередком саме панування охльократії та її невідповідальних провідників, козацьких демаґоґів.

Запорожська Січ по повстанню козацької гетьманської держави повинна була переміннитися в табор військового вишколу та в свого роду твердиню козацької держави, але під владою гетьмана Запорожська Січ гетьмана слухати не хотіла, але хотіла мати вплив на справи гетьмаської держави і аж надто часто її вплив особливо при виборі гетьмана був використовуваний Московщиною на шкоду України.

Перший гетьман прислужник Московщини Іван Брюховецький, що перший став закопувати державний характер України та йти на уступства Московщині, був саме бувшим кошовим Запорожської Січи та її теж впливами та впливами черні вибраний гетьманом. Пересадний демократизм Запорожської Січи використовувала Московщина все проти традицийно демократичної України на її поневолення.

В самій Московщині панував не тільки царський деспотизм та брак фундаментального пошанування людської гідности, там теж панувала незвичайно важна панщина, так зване кабальство, себто напів невільництво простих селянських мас. На Україні царський уряд все звичайно виступає ніби то оборонцем українських мас проти української козацької старшини. Він аж надто часто послуґується Запорожською Січю як речником прав простих мас.

Чи дійсно московський уряд бажав добра українських мас, яких положення було прямо раєм в порівнанню з панщизняним пеклом мужика на Московщині? Ніколи в світі! Московщині ніколи на добрі українських мас не залежало, її треба було тільки тих мас для ослаблювання української держави, для вязання рук її зверхника гетьмана. Тоді вона висувала маси проти свого правового володаря, щоб так тримати Україну все в стані хаосу і соціяльного неспокою. Такою політикою осягала Московщина подвійну користь. По перше не надто політично досвідчені українські маси набирали переконання, що цар є їх опікуном, отже через це зростало москвофільство серед українських мас, що як червак підтинало основи української держави.

З другого боку старшина та гетьмани, щоб якось утриматися при владі та опановувати бунтовані Московщиною маси мусіли вірніше служити цареви та уступатися вольностями України. В той спосіб Московщина осягала свою ціль, щоб панувати над Україною та з року на рік обмежувати її вольности, що вело до затрати первісного правдиво державного характеру України.

Московщина та українські маси колись і нині.

Таку саму політику, при помочи українських мас валити українську державу, вела Московщина за часів козацької держави 17-го та 18-го століття, таку саму політику веде вона й за наших часів, коли йде про бортьбу з українським державним самостійництвом. Серед українського народу ни-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ОЛ. ЛУГОВИЙ.

В КІҐТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ
У двох частинах

(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю")

10)

Ці люди довели армію до розгрому своєю зарозумілою нездарністю. Між старшинами фронтовиками кружляли висміюючі нагороди й ордери, пісоньки:

За що у вас Володимир[5]) з бантом?
— Я був при штабі адютантом...
А у вас за що Георгій[5])
У Штармі[5]) був на пяній оргії...

Безперечно частина старшин свої ордери заслужила відвагою і кровю. Таких була меншість, і та меншість ордерів демонстративно не носила. Широко розповсюднилася між частинами питання ґенерала Ґріненберга, звернене до одного здібного полковника, якого полк, утративши тільки сімох вояків вбитими, вибив японців з села, перед яким інший полк тої самої бриґади з нездарою полковником, утратив 820 душ самими забитими, цілм не осягнувши. — Чому у вас так мало забитих? Нездара одержав ордер Володимира 3-тої степені, а здібному полковникови Ґріненберг не подав руки, — мало забитих. І знов виспівували — часом щоб чув самий Ґріненберг:

Один полковник розум мав,
Та в неласку й він попав,
Забитих мало... Забитих мало...

Шанобливо висловлювалися старшини тільки про кількох, — самого Куропаткіна, Кондратенка і Мищенка, якраз про тих, кого російський ґенеральний штаб ледви терпів, а воєнний міністер Сахаров ненавидів, і замісць ваґонів з амуніцією, ліками — висилав ваґони з... образками Матери Божої і Миколая Чудотворця...

В рейді кінноти ґенерала Мищенка на запілля японської армії поручника Паволоцького поранено, поранено й Мищенка. Японці на час звільнили темпо свого блискавичного наступу. Участники рейду одержали нагороди, вповні ними заслужені, ордер Юрія одержав і поручник Паволоцький. Для нього війна закінчилася з хвилею злуки рейдових частин з фронтовими; відпроваджено його у Іркутск на лікування, а далі в европейську Росію. Невдовзі японці заняли всю Манджурію, загрозили Владивостокови, Хабарівськови, Благовіщенськови — вже в Сибірі — в Росії вибухли кріваві розрухи і в тій скрутній ситуації складено Портсмутський мир.

Поранення і ордер Юрія давали Паволоцькому привилеї на швидше підвищення у рангах. У приватному житті, як і у службі, справедливим, гуманним трактуванням свого окруження здобув любов і повагу. Чим міг — помагав селянам у їх злиднях, але й селяни віддячувалися тим же. Вчасі розрухів Марія Олександрівна з кільканадцятьмісячним синком перебувала на селі, під надійною селянською охороною. А в той час сусідні посілости палали, перелякані на смерть власники чим дуще втікали до міст під охорону поліції і військових штиків. Звідти насилали дончаків, кріваво мстилися на винних і невинних...

В днях міжнародних ускладнень ротмістр[6]) Паволоцький перебував у двох-місячній відпустці. Окрема ґусарська бриґада у складі 17 чернигівського і 18 ніжинського полків переходила до диспозиції штабу київського Воєнного округа, з постоєм у Києві. Володимир Миколаєвич не думав уже в Орел, місце попереднього постою полку, вертатися. Про події в світі Паволоцькі довідувалися з запізненої на пару днів преси; — пошту на село привозили два рази тижнево. Знали вже про австрійський ультимат Сербії, про надзвичайне заінтересування великих держав австро-сербським конфліктом. Володимир Миколаєвич добачував правдиві причини війни, причини промислово-торговельні, тож розумів, що такої нагоди, як вбивство престолонаслідника, центральні держави плазом не пустять, до великої війни прийти мусить. Не зраджувався з думками дружині, щоб завчасу її не засмучувати. І одержавши мобілізаційну телеґраму він схвилювався тільки на мент: надійшло бо оте страшне, що йому старалися запобігти всякі ґаґські та женевські конференції, але безуспішно. Хвилюватися не стало часу — на світанку мусів виїздити, а з господарством требаж було розпорядитися...

IV.

Не спали селяни, не спала в ту ніч родина Паволоцьких. Володимир Миколаєвич робив останні розпорядження по господарстві, Марія Олександрівна клопоталася річами чоловікови в дорогу, а посумнівші діти приглядалися праці батьків, розуміючи, що сталося незвичайне щось, раз батько мусить так нагло без них відїздити...

У відчинені вікна з села глухо долітав гомін. Діти раз у раз кидалися до вікон. Вглядалися у нічну темінь, через яку пробивались світла з селянських хат, слухали гомін і плач...

— І на селі не сплять, — казала дівчинка. — А чого вони плачуть? — питала брата потихо.

— Е, мала ще ти, нічого не розумієш. Плачуть, бо їхні чоловіки й тати підуть на війну, — пояснював хлопець поважно. — А війна, то тобі, брате, не жарти. Я читав про війну, там людей вбивають, голови відрубують...

— Ой! — жахалася дівчинка. — А за віщож?

(Дальше буде).

5) Володимир і Георгій (Юрій) давали великі привилеї. Ордер Володимира — шляхотську гідність старшинам — не шляхтичам, Георгія — величезні привилеї у службі, прим. кавалер Георгія, здобувши ранґу полковника, через чотири роки іменувався генерал-хорунжим, а без Георгія полковник служив би у цій ранзі 30 років, отже ніколи генералом не став би. Оба ордери мали по чотири кляси. Штарм — військове скорочення — Штаб армії.

6) Ротмістр — сотник кінноти.

ІСТОРІЯ БУДОВИ ПАМЯТНИКА Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ В КИЄВІ

I

Читаючи в „Свободі" спомини під заг. „Що писала „Свобода" тому 30 літ", пригадуємо собі, що в 1914 р. мали в Україні під Росією святкувати величаво 100-літні роковини народження Тараса Шевченка. Між іншими проєктами була намічена будова памятника поетови.

Саме тому, що будова памятника Тарасови стала актуальною ще далеко до самого ювилею, нагадували собі провідні люди історію будови памятника Богданови Хмельницькому в Києві. Один з провідних українців того часу, Орест Левицький, написав довшу статтю під наголовком, поданим над цією статтею на те, щоб українське громадянство покористувалося досвідом з тієї будови.

В теперішньому часі багато пишеться в большевицькій пресі про Богдана Хмельницького як великого російського державника і згадується про памятник Богдана в Києві; отже історія самого Богдана й його памятника набирає нового інтересу. Саме з огляду на цей відновлений інтерес поміщуємо статтю Ор. Левицького з деякими пропусками та з перекладом на українську мову таких місць у статті, які були подані московською мовою. Стаття була написана ще в 1913.році, отже носить ціху того часу.

Автор статті пише, що комітет будови памятника, хоч обіцяв скласти прилюдний звіт із своєї діяльности, а помістив лише коротку згадку в „Київській Старині", цього не зробив, то тепер, тобто в 1913. році, значить після 25 літ від часу викінчення будови памятника, нема вже кому це зробити. „Тепер з тих людей, що складали з себе комітет (будови памятника), я один лишаюся на світі" — пише Ор. Левицький — „і через те почуваю себе повинним трохи ширше розповісти про справу будови памятника, ніж це було зроблено комітетом в 1888. р. ..." Потім розповідає про цю справу так:

Як народилася думка про памятник.

„Гадка про те, що слід би на Україні поставити памятник Хмельницькому, виникла ще в 1850-х роках, коли в Києві знайшлись учені люди, що стали цікавитись українською історією. Таким власне ученим українцем-патріотом був насамперед перший ректор київського університету Михайло Максимович. Видаючи в 1859 р. історичний альманах „Украинецъ", він містив там свої наукові листи до московського проф. Мих. Погодіна про Богдана Хмельницького і між іншим писав таке (в перекладі):

„Коли я гляджу на московський Кремль і любуюся величавими памятниками Мініна й Пожарського, то все говорю до себе: „Чому то досі в Києві ані в Переяславі нема памятника Визволителя України (в оригіналі: „Малоросії") від цього самого ярма, що тяжіло над нею ще більше й сильніше, ніж над самою Москвою. А коли про це не постаралися Розумовські, Завадовські, Безбородьки, Трощинські і другі малороси, то може хоч ви, великороси, придумали наконець сплатити цей довг вдячности для благородної памяти славного гетьмана, котрого руками вся Україна, східна й західна, відорвалася від польської річипосполитої і прилучилася до Москви, у спільний склад русского світу".

Цю гадку Максимович нераз висловлював у своїх писаннях про історію України; її поділяли й інші кияни, й між ними приятель його, голова київської Археографічної Комісії, відомий Михайло Юзефович. Міняючи кілька разів своє політичне „лице", він в ліберальну пору царювання Олександра II. удавав з себе словянофіла-демократа, майже українофіла, приятелював з Хомяковим, Самариним, Аксаковим, а з другого боку — з Кулішем, Білозерським, Галаганом, навіть з Шевченком, містив статті в „Основі" і далко полемізував з поляками за їх „притязанія" на Україну і за честь видатних діячів української історії. Якось трапилось, що відомий польський літератор Грабовський помістив в московській часописі „День" полемічну статтю, в якій назвав Б. Хмельницького звичайним бунтарем, подібним до Пугачова, що його цариця Катерина держала у залізній клітці і покарала як розбійника. Це болючо вразило Юзефовича, і він з таким запалом відповів Грабовському:

„Ні, пане Грабовський! Історичне місце для Хмельницького не це, що йому призначуєте; місце для нього на Софійській площі в Києві на бронзовому кони, у виді народнього вождя, який показує мечем на схід і цим рухом руки рішає про долю Польщі. Ви нам пригадали на довг, який винна Росія Богданови і тому ми вам за це вдячні".

Після такої похвалки треба було вже подбати й про її здійснення. А час був до того дуже погожий; 1860-ті роки — це була доба, коли трохи не по цілій Росії будувались памятники усяким героям, а відповідно до потреби розвелось чимало артистів, що постачали потрібні задля цього проєкти і часом самі намагались з своїми послугами, щоб мати заробіток. Поміж такими артистами найбільш вславився тоді відомий Михайло Пікешин, бо він брав участь у будованню памятників „Тисячоліття Росії", цариці Катерині II і адміралу Грейгу в Миколаєві. До нього й звернувся Юзефович з запитанням, чи не взявсяб він зробити проект памятника Б. Хмельницькому, і взагалі прохав його поради в цій справі. Той з превеликою охотою озвався на цей заклик і влітку 1868 р. сам прибув до Києва. Разом з Юзефовичем вони ухвалили, що памятник конче мусить стояти на Софійській площі, і навіть визначили місце, де саме треба його ставити. Тодіж Мікешин зробив перший начерк памятника відповідно обставинам майдану, на якому він стоятиме, і умовився з Юзефовичем так, що ніякого конкурсу обявляти нетреба, а що він матиме нагоду приватно показати цареви свій проєкт і коли цар його ухвалить, тоді вже Юзефович подбає про те, щоб від київського генерал-губернатора надійшло прохання про дозвіл збирати жертви на памятник. Так воно й сталось.

Цар Олександер II цікавився художньою скульптурою і інколи відвідував майстерню Мікешина, коли той ліпив фігури для памятника цариці Катерині. Углєдівши якось там великий малюнок невідомого лицаря на баскім коні, цар запитав, що то є і для чого. Мікешин пояснив, що на Україні, під враженням недавнього польського повстання, виникло загальне бажання пристойно вшанувати патріотичну вислугу гетьмана Хмельницького, що прилучив Україну до Росії, збудованням йому памятника, і коли буде на те милостиве царське призволення, то київський генерал-губернатор радо причиниться до цієї справи формальним порядком. Цар ласкаво похвалив такий замір, і самий проєкт памятника йому подобався. Мікешин зараз же сповістив про це Юзефовича, і через місяць-другий тодішний київський генерал-губернатор князь А. Дундуков-Корсаков мав уже (16. січня 1870 р.) формальний царський дозвіл збірати жертви на памятник Хмельницькому по цілій Росії. Швидко потім, під зарядом генерал-губернатора, склався осібний комітет по збудованню памятника, а в осени тогож 1870 р. комітет вирішив питання й про місце для памятника.

Комітет признав найбільш пристойним місцем майдан проти Софійського собору, маючи на увазі історичну згадку, що тут власне кияни урочисто стрічали Хмельницького 27. грудня 1648 р., коли він з військом вертався на Україну, погромивши Польщу, та ще й те, що тут найбільше буває селян, що приходять на прощу до Києва.

(Кінець буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КУТОК МОВИ.

Такого „Кутка Мови" треба нам не тільки у „Свободі", але й у всіх наших часописах тут за морями. А треба теж, аби тямущі одиниці зміж нашого народу поглиблювалися думками до самого споду у зміст українських слів, висловів та мовних законів і пересилали свої мовні завваги то такого Кутка Мови для загального відомлення меншого брата у правилах рідної мови.

Ваш переклад „Овер-олс" на „Поверхниці" дуже влучний і він приймеється між народом на Україні.

Від себе наразі хіба подам ось які мовні завваги людям до відома:

Українці ніколи не вживали й не вживають жовто-блакитного прапору. Чому? — Бо, аби зробити такий прапор, то требаби наперед вимішати разом жовту краску з блакитною краскою, зробити з того розчин, а опісля тим розчином закрасити полотно і з того полотна зробити прапор. Це буде прапор жовто-блакитної краски або блакитно-жовтого „кольору", залежатиме, котрої з красок додали ми більше.

Український прапор являється у двох відрубних красках, отож блакитний, як небеса над Україною, а жовтий, як доспілі ниви на Україні.

Український прапор: Блакитний та жовтий, коротше: Блакитний-Жовний... Це одно.

Друге: — Пішла пошесть від українських учених поміж український нарід писати й говорити так, аби іменник ставити у семім відмінку (місцевику), а прикметник, належний до того іменника, ставити у третім відмінку (давальнику): „І розпятий був при Понтійському Пилаті" або: „У теперішному часі". На що таке безглуздя?... Такого викривлення льогічного думання не має у жадній культурній мові. Говорить і пишіть у місцевику: „При Понтійськім Пилаті" — „У теперішнім часі" і т. п. та не захоплюйтеся і не малпуйте учених одиниць, що вчилися основно чужих мов, а своєї тільки прихапцями набули потрохи то — тут то-там. Вони не мали даних братися вчити других того, чого самі основно вперед не навчилися. Вони обралися „реформувати" українську мову тому, що самі не вспіли заглянути до глибин основ української мови. Реформувати українську мову значить тільки, що викривлювати та засмічувати її чужим способом думання.

Українська мова фільольогічно це прамати усіх словянських мов включно з церковнословянською мовою. Вона має усі повні граматичні форми, а з неї витворилися інші словянські мови, скорочуючи та натягаючи українські граматичні форми, як кому подобалося: москалі по свойому, поляки по свойому, і т. д. Та про це треба буде написати осібну наукову розвідку. Тимчасом говоріть і пишіть так, як Вам Ваш природний розум диктує.

Близький той час, коли „Повна Граматика Української Мови" появиться на українськім базарі для устелення української письменницької мови.

З повною пошаною
Іван Бодруг,
Торонто, Канада.

(Примітка Редакції: На нашу думку, говорити про український прапор, що він блакитний і жовтий, це підпадати під вплив англійської мови. Досі ніде українці так про такі речі не говорили. Вони говорили про австрійський прапор, що він чорно-жовтий, про польський, що він біло-червоний, про папський, що він жовто-білий. Через те й пише „Українська Загальна Енциклопедія" в статті „Національні барви": „Н. б. укр. держави й народу: жовто-блакитна". Щодо жовтоблакитної краски, яку, мовляв, дістається через вимішання красок жовтої й блакитної, то такої нема; краску, що повстає з вимішання цих двох красок, називаємо тільки зеленою, а не жовто-блакитною (ні блакитно-жовтою). — Щодо погляду Шан. Дописувача про такі фрази, як: „при Понтійському Пилаті" та „в теперішному часі", (властиво повинно бути: теперішньому), то ледво, чи можна про них сказати, що тут люди, не тямущі в справах української граматики лучать іменник у семому відмінку з прикметником у третім. Адже й Шевченко писав: „Сирота прийшла топитися в глибокім, в Дніпрі широкому" (Сон); „Їх і повінчано обох, Таки в домашньому костьолі" (Варнак); „На широкому столі Сліпі лірники сиділи" (Титарівна); „Аж страх погано у тім хорошому селі" (І виріс я на чужині); "У Хвастові, у славному місті" (Швачка); „Один утопився у Дніпровім гирлі" (У тієї Катерини); „Якось по сьомому годочку" (Марія); „В непробудимому Китаї, В Єгипті темному" (Саул); „В Гаю, передвічньому гаю" (Чи не покинуть нам, небого); і так далі, просто без кінця. І назбирати можна прикладів без кінця в інших українських письменників, поетів і прозаїків. Їх народ на західній Україні говорить: „Я тобі кажу по доброму", і: „По мойому сказав би так" і „Він зробив це по своєму розумінню".

Отже не така це проста справа, як виглядає, і ледви чи можна збутися заявою від руки, що мовляв це все малпування людей, що чужих мов вчились, а не своєї. Справу треба розглянути багато глибше. — І щодо теорії про праматірність української мови — те саме. Відомо, що є люди, які виступають з подібними теоріями про інші мови. Поки не почуємо на цю теорію всіх аргументів, важко про неї судити).

ЖЕРТВИ НА ПРАЦЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСОВОГО КОМІТЕТУ

На цілі Конгресового Комітету жертвували: Михайло Юркевич з Бетлегем, Па., $10; о. Петро Олексів як дар від Злучених Організацій при укр. кат. церкві Пресв. Тройці в Йонгставн, О., $50; Анастазія Біловус з Дітройт, Міш., $5 як місячну жертву; Петро Цап з Нюарк, Н. Дж., $5; Дмитро Хрупалик $15 як дохід зо свята Золотого Ювилею У. Н. Союзу, що відбувся в Савт Дірфілд, Масс.; Йосиф Зазуляк з Вустер, Масс., $3.

За належну оцінку подій української історії

(Докінчення зо сторони 2-гої)

ні на ділі панів немає, бо на протягу історії український нарід стратив своє панство, яке спольщилося або змосковщилося. Через це український нарід мабуть побіч небагато народів на світі є не то світоглядом, але й практикою життя на сто відсотків безпанським. Одначе московська пропаганда, коли йде про ослаблювання політичної сили українського самостійницького руху, все говорить про українських панів, яких на ділі немає на світі. Панами робить працюючого інтелігента, якому і не вмитися до буржуйства червоного комісаря, але для баламучення українських некритичних мав все повторюється фразу про українських панів, якими все є тільки українські самостійники, отже оборонці права українського народу, себто українських мас бути правдивим хазяїном на власній українській землі.

Це вже традиційна політика Росії ставати ніби то оборонцем українських мас, щоб їх взяти в ще дуще соціальне поневолення, тоді, коли Україна дістанеться в певні московські руки. Тоді той сам український простий чоловік, що помагав Московщині валити українську державу дістається в найгірший соціальний гнет, от хочби в новочасну панщину в Совєтськім Союзі.

Саме Запорожська Січ та українські маси баламучені Москвою мають багато теж на сумлінню перед історією українського народу таких промахів. Вони ставали знаряддям в руках Мосдовщини для відбирання волі українському народови, отже таки самим українським масам на першому місці. Інакше було тільки тоді, коли на чолі Запорожської Січи стояли кошові з державницьким думанням, що не було знов так надто часто. До таких кращих та державнотворчих кошових отаманів Січи належав з часів Самійловича, кошовий Сірко, Гордієнко, сучасник Мазепи та останний кошовий Кальнишевський.

Чи Запорожська Січ не має своїх заслуг в українській історії?

І знов серед деяких українських публіцистів, недавних часів появляються голоси про цілковиту безвартісність Запорожської Січи. Навіть ще недавно можна було читати погляди, що ніхто другий тільки гетьмани України повинні були зробити це, що зробила згодом цариця Катерина, а саме зруйнувати Запорожську Січ як гніздо бунту та демагогії проти законного володаря гетьмана.

Це знов історичні погляди так само скрайні, тому й неправильні, як скрайними були погляди тих, що видять у Запорожській Січі тільки ідеал української демократії та оборонця української волі. Запорожська Січ має свою поважну та заслужену ролю в уформленню козацтва як нової української військової сили. Запорожська Січ ще за польських часів, перед зривом Богдана Хмельницького була заборолом української волі. Деколи в критичних моментах, як ось в часі повстання гетьмана Мазепи проти Московщини, Запоріжа не завело. Вкінці таки ніде правди діти Запорожська Січ найдовше зберегла українське самостійництво. Вона перетривала гетьманську державу а за свого останнього кошового перемінилася в територіяльну, досконало загосподаровану, напів-державну одиницю над долішним Дніпром. Козаки-запорожці вийшли [illegible] звані паланки, себто нові оселі, що дали початок загосподарюванню українських степів над Чорним морем. Як нова автономічна українська одиниця, найдовше заборолo українських державницьких традицій Запорожська Січ 1775 року була зруйнована на приказ цариці Катерини, яка докінчила будову сцентралізованої російської імперії накресленої Петром Великим.

(Кінець).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

З весілля на народні цілі.

Наші діяльні громадяни Микола й Розалія Вецал справляли весілля своїй донечці Марійці, що виходила замуж за Івана Маленчука. Шлюб відбувся в українській православній церкві 4. червня, а гостина в салі цієї церкви під ч. 72 Герис евеню. Було багато гостей, бо кожен хотів вшанувати і молодих і родичів, знаних із своєї громадянської та церковної роботи.

Серед гостини промовив староста Іван Слободян, який віддавши честь молодим і весільним гостям, закликав до складок на народні цілі. Збіркою занялися жінки, зібрали $50, а їх розділено так: На Український Ко[illegible] лавну церкву $20, на православний семинар $5, на жіночий часопис Наша Доля $10. Щира подяка всім жертводавцям.

Марія Кінаш.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 4. липня 1944 року помер по тяжкій і довгій недузі на рака **ВАСЬКО ГЛАДЬО,** член Бр. св. Петра й Павла, від. 285 У. Н. Союзу в Фарел, Па.

Покійний походив зо села Микова, повіт Добромиль, Галичина. До У. Н. Союзу вступив 1923 року. Полишив у смутку жену Марію, двох синів: Івана в армії і Михайла дома.

Похорон відбувся 6. липня 1944 при участи двох священиків і членів відділів 285 і 386 У. Н. С. та знайомих. — В. Й. П.!

Н. Забич, секр.

„АС". Лютенант-полковник Франк Габрескі з Ойл Сити, Па., є нині першим асом-летуном Америки. Він збив 28 ворожих літаків. Збивши 28-го ворога, він вибирається в Америку на урльоп, аби подружитися з панною Кей Кокрен з Гренд Репидс, у стейті Мішиген.

Війна з комашнею

Війна плодить війну. Велика війна між людьми й народами спонукує придумувати способи й засоби війни проти різної біди, яка ослаблює населення. Такою язвою для всього людства є комашня, яка спричинює смерть тисячів людей і наносить шкоду в білйонах долярів. Воєнна конечність приневолила людей науки придумати способи винищувати комашню, щоб дати людям жити.

Недавно відбувся в Ню Йорку з'їзд експертів по винищуванню насікомих. На з'їзді виявили знавці інтересні відкриття в їхній праці, які досі лише декому і то лише частинно були знані. Головну увагу звернув на себе чудодійний хемічний матеріял із дивачною назвою „діхлоро-дифеніль-тріхлоретан". Це є той самий матеріял, що про нього писали три місяці тому і назвали його „Ді-Ді-Ті". D. D. T. Він став славним в недавній боротьбі американців у Неаполю в Італії, коли то там вибухла епідемія тифу. При помочі цього хемічного матеріялу спинили там тиф цілковито, заки недуга могла поширитися. Спинили тиф так, що винищили воші, які, як звісно, найбільше поширюють тиф. Тепер уже звісно, що Д. Д. Т. вбиває й інші комахи, які загрожують життю або маєткови людини.

Нова доба в боротьбі з комашнею.

Д. Д. Т. є добрий на скроплювання одяжи, в якій загніздилися насікомі. Тепер його вцілости вивозять для вжитку збройних сил на фронтах. Експерти завважують, що Д. Д. Т. придається на всякі потреби. От узяти жменю цього хемічного хемікалу і вкинути до ставку або й озера і там відразу вигинуть заразні комарів-москітів. Посипати цим порошком убрання і воно стане неприступне для насікомих, навіть коли убрання випрати не один, а аж 8 разів. Розпилити цей хемічний виріб по стінах хати, а вона буде забезпечена перед мухами три місяці. Таксамо можна вичистити з мух стайні й хліви. Фабрики можна забезпечити таксамо, як стайні. Може падати дощ на стіни, цього хемічного середника не сполоче.

Науковці беззастережно твердять, що новий винахід вибє овади, які винищують бавовну, европейське жито, овочі цитрусу й інші роди овочів. Одначе треба тямити, що Д. Д. Т. паралізує центр нервів і затроює жолудок.

Історія про Ді-Ді-Ті. (D.D.T.).

Подібно, як сульфа, так і Д. Д. Т. не є новим ліком, лише здавна знаним загадочним матеріялом в хемічних лябораторіях. На нього не дуже звертали уваги через 70 літ, відколи то його відкрив малозвісний німецький хемік в р. 1874. Саме вчасі теперішної війни, бо в 1939. р. у Швайцарії загрозив зборови бараболь американський хрущик. Розсліди в хемічній лябораторії І. Р. Гайгі виказали, що Д. Д. Т. має специяльну силу для вбивання цеї комашні, й виратування бараболі від знищення. Тому, що не було часу з Америки доставити доволі багато припасів хемікалій для винищування насікомих воєнних, спробували поновлене відкриття. Коли американський уряд довідався про чудодійні прикмети винаходу, за співпрацею з підприємством Гайгія заложено в Америці кілька фабрик цього хемічного середника і тепер уже добувають його на 200,000 фунтів місячно.

Новий хемікал такий сильний, що мала його кількість може бути дуже доцільна. Щоби випродукувати порошок вистарчальний на винищення вошей, вистарчає вже 10% Д. Д. Т. в додатку до якогось невтрального порошку. Початкова кількість, яку дарувало підприємство Злученим Державам для поширення продукції в нашому краю, це були 3,500 фунтів. Але й це вистарчило, щоб захоронити 300,000 американського війська перед тифом на місяць. Для спрепарування порошку проти комах у рільництві вистарчить лише 1% Д. Д. Т. для змішки з відповідним невтральним матеріялом і вже така змішка вистарчає на винищення американського хрущика, який зідає бараболю.

Цікаве, що чистий хемікал Д. Д. Т. не виказує вбивчої сили, але як його змішати з таким невинним порошком як „талком-павдер", отже мінеральним порошком з каміння, або коли його змішати з олієм — нафтою — керосиною, тоді Д. Д. Т. набирає великої сили. Коли цей хемікал в чистім стані зажити з харчом, тоді він є отруєю. Але коли він уже змішаний з іншими субстанціями, не виказав ніякої шкоди, хоч десятки тисяч наших вояків вживають його для згаданих вище цілей.

Експерименти з Д. Д. Т. йдуть дальше. Його вживають проти японського хрущика, проти хробачка в кукурудзі, проти павутиння на овочевих деревах, проти овадів; що винищують капусту й інші городини.

Вжити його раз проти блощиць в ліжках, ліжко буде чисте на цілий рік! Пси й коти можуть при його помочи забезпечитися перед блохами, кури перед вошами, а убрання в замкнених шафах і закамарках забезпечиться від молів. В торговлі вживають хемікалу Д. Д. Т. в двох формах: або як Ґесорол для хліборобів, або як Неосід для вбивання комах та насікомих, які шкодять людині й худобі. Оба препарати вироблені або як порошок, або в змішці з олієм-нафтою.

Присипляючий порошок.

Вояки назвали Д. Д. Т. в Африці, „присипляючим порошком", коли то вдалося при помочи порошку спинити тиф, а вояки могли спокійно заснути після винищення вошей. Коли Італія скапітулювала і перші американські вояки з Африки перейшли до Італії, вони перевезли зі собою воші в убраннях, а тимсамим і заразні тифу. Як лише команда армії завважала небезпеку, піддано цілу американську армію під процес „відвошивлення". По 50,000 вояків денно піддавалися під очищування впродовж півтора місяця, поки не перейшла через цей „вогонь" ціла півтора міліонова армія і поки не припинено цілковито епідемію й загрозу тифу. Кажуть, що американські вояки, коли женяться з італійськими дівчатами, обсипають своїх наречених не рижом, а порошком з Д. Д. Т...

Фашистська поліція дозволяла аргентинським націоналістам роздавати летючки і навіть їм помагала. У Буенос Айрес арештовано кількох робітничих лідерів і посаджено в тюрму за те, що прилюдно критикували владу. Уряд видав розказ, що влади не можна критикувати, а хто відважиться, то буде караний. Фашистські банди вганяють ночами по вулицях і нападають на приватні доми опозиції та вибивають вікна в друкарнях прогресивних газет. Ці газети вже давно закриті, але націоналісти не можуть за них забути і мстяться в той спосіб, що вибивають вікна і кидають бомби. Поліція бачить, як націоналістичні розбишаки поводяться і, що роблять, але вдає, що нічого не знає. Німецькі вигнанці в Монтевідео кажуть, що так колись було в Німеччині. Як Гітлер прийшов до влади, то в Берліні не можна було на вулицю вийти. Молоді націсти нападали на жидівські склади і вибивали вікна, коли і де самі хотіли, а поліція дивилася і сміялася. В Буенос Айрес повторюється те саме, що колись було в Берліні, може бути, що й під проводом тих самих людей, бо в Буенос Айрес тепер зібралася вся націстська сметанка з Південної Америки і помагає арґентинським націоналістам довести край до стану, в якім тепер опинилася Німеччина.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЮНҐСТАВН, О. — Бр. св. Арх. Михаїла, від. 140. повідомляє всіх членів, що піврічні збори відбудуться. 16. липня, в церковній гали, 526 Вест Райен Евс., зараз по Сл. Божій, 12:15. Буде звіт за пів року і роздання чеків дивіденди від У. Н. Союзу. Кожний член повинен вписати свої діти до У. Н. Союзу і привести хоч одного нового члена. — С. Роган, предс.; М. Когут, кас.; І. Кравець, секр.

АКРОН, О. — Бр. Сош св. Духа, від. 295 У. Н. С., повідомляє всіх своїх членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 16. липня, в год. 1:30 пополудні, в гали церковній, 185 Ейбл ул. 7а їих зборах будуть важні наради і роздання дивіденди від У. Н. Союзу. Хто має нового кандидата до У. Н. Союзу, най приведе з собою на збори, або дасть знати секретареви. — О. Цепко, предс.; М. Петруха, кас.; В. Цулк, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Бр. св. О. Николая, від. 175, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. липня, в годині 1 пополудні, в гали У. Н. Дому при Мартін ул. Всі члени повинні прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. Кожний член має прийти на збори і взяти свого чека на дивіденду з У. Н. Союзу. Взиваємо тих членів, що мають по-зички, щоби сплачували потроха. — В. Братусь, предс.; А. Дяків, кас.; В. Бартош, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Бр. св. Йосафата, від. 217, відбудуться в неділю, 16. липня, в годині 3-тій пополудні, в гали де звичайно. Обовязково всі місцеві і позамісцеві члени мають явитися на цих зборах, бо є важні справи до вирішення. Уряд і контр. комісія дадуть звіт за 6місяців і буде роздання чеків дивіденди з У. Н. Союзу. Будуть наради в справі пікніку, що має відбутись в серпні, та інші важні справи. За уряд: М. Яцула, предс.; П. Пасяк, кас.; А. Іванів, секр., 45 Sullivan St.

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. — Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 99, відбудуться в неділю, 16. липня, зараз по Сл. Божій, в гали парохіяльній. Просимо членів прийти на збори і дістанете свою дивіденду з У. Н. Союзу, бо секретар не буде посилати почтою нікому. Довгуючі члени мають вирівнати свій довг, бо інакше будуть суспендовані. — Н. Герман, секр.

ВІЛМІНҐТОН. — Піврічні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 247, відбудуться в четвер, 13. липня, в годині 7. вечір, в Українській Гали, 623 S. Heald St. Просимо всіх членів прийти хоч раз на півроку на збори і послухати піврічного звіту комітету. На зборах роздамо решту дивіденди від У. Н. Союзу. Просимо членів привести хоч по одному новому членови і вписати свої діти до У. Н. Союзу. — За уряд: М. Марцінишин, предс.; Н. Гурний, кас.; Н. Сас, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 5, відбудуться в суботу, 15. липня, в год. 7:30 вечір, в гали Укр. Дем. Клюбу, 31-14 Бюенд Еве. Просимо всіх своїх місцевих і позамісцевих членів і членниць прийти на ці збори, бо маємо важні справи до рішення. Просимо довгуючих членів прийти і заплатити свій довг, бо інакше поступимо згідно зо статутом. Просимо членів і членниць, котрі мають знайомих і приятелів, що ще не є членами У. Н. Союзу, щоб старалися вписати їх в члени У. Н. Союзу. — М. Левицький, предс.; Г. Василик, кас.; А. Барнич, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПАЛМЕРТОН, ПА. — Бр. св. О. Николая, від. 369, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. липня, в год. 6. ввечір, в гали церковній. Просимо всіх членів прийти на означений час і заплатити свої місячні вкладки. Кожний член дістане свій чек дивіденди з У. Н. Союзу. Маємо важні справи до вирішення. Взиваємо довгуючих членів прийти і заплатити свій довг. — М. Куба, секр.

ДЖАНСТАВН, ПА. — Піврічні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 11, відбудуться в неділю, 16. липня, зараз по Сл. Божій, в гали парохіяльній. Приявність кожного члена є конечна, щоб вислухати фінансового звіту та полагодити деякі справи, які лишаються для піврічних зборів. За уряд: В. Романів, предс.; А. Дида, кас.; П. Сціленій, секр.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА

АЛЕНТАВН, ПА. — Збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147, відбудуться в неділю, 16. липня, в 2. годині пополудні, в гали парохіяльній, 803 Фронт ул. Просимо членів прийти на означений час. Кожний член дістане свій чек дивіденди з У. Н. Союзу. Довгуючі члени і діти, коли не заплатять свого довгу, будуть суспендовані. — За уряд: И. Матковський, предс.; І. Рудакевич, кас.; І. Федорак, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Подаємо до відома членам Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в суботу, 15. липця, в год. 7. ввечір, в домі Громади. Взиваємо всіх місцевих і позамісцевих членів бути на цих зборах і вирівнати місячні вкладки, та взяти свій чек на дивіденду з У. Н. Союзу. Маємо інші важні справи до полагодження. — За уряд: І. Сорока ст., предс.; І. Сорока мол., кас.; А. Хримяк, секр.

ГАРТФОРД, КОНН. — Бр. св. І. Хрестителя, від. 277, повідомляє всіх своїх членів і членниць, що організаційні і місячні збори відбудуться в неділю, 16. липня, в гали церковній, 23 Волнот ул., в годині 2. пополудні. На зборах буде приявний організатор У. Н. О. А. Маланчук. Просимо всіх членів і не членів прийти на ці збори і послухати важних справ. — За уряд: В. Дерлиця, предс.; С. Федірко, кас.; П. Курко, секр.

СТЕМФОРД, КОНН. — Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. липня, в годині 3, пополудні, в церковній гали на Ґрінвіч ул. Просимо всіх членів і членниць, місцевих і позамісцевих, прийти точно на час, бо є важні справи до полагодження. Будуть роздані чеки дивіденди від У. Н. Союзу. Незабувайте за приєднування нових членів. — В. Карий, предс.; В. Блащук, кас.; І. Михайлишин, секр.

ТАРЗАН, ч. 1002. Геройська обіцянка.

Тарзан ішов за людьми, що піймали горилю, аж до їх табору, де вони вже мали цілу низку кліток, повних звірів.

Тарзан вірив у свободу для всіх сотворінь, навіть для тих, з котрими він стрічався в смертнім бою.

З одної клітки дався чути благальний голос малпи: „О Тарзане, рятуй Нкіму!"

„Нині Тарзан прийде", сказав Тарзан; „він визволить усіх". Але чи зможе він виконати свою обіцянку проти волі й сили узброєних мисливих?